

Trekvogels en Overwinteraars.

Vorbereiding:

Verrekijkers.

Paraplu's (evt.)

Dekens.

Gebruik de Microfooninstallatie voor de vaartocht.

Zoek uit waar je de Smienten en andere overwinteraars kunt vinden

Besprek de route met de Schipper.

1) Start in de Poelboerderij eventueel in de filmzaal met uitleg over het Wormer & Jisperveld of je eigen powerpoint bij de kaart.

Heet de mensen welkom namens de Poelboerderij en stel jezelf voor.

Maak gebruik van de wandkaart van het veld en ga eventueel in op de eeuwenoude "veldnamen" van percelen in het veld.

Op de kaart kan je aangeven welke route er gevaren gaat worden en eventueel op de plattegrond laten zien waar droogmakerij de Schaalsmeerpolder ligt wat een belangrijk broedgebied is van de Grutto en de Kievit. Etc.

Op de kaart zijn duidelijk alle slootjes te zien, gegraven door mensenhanden, geploeter van boeren en dat al meer dan 1000 jaar. Het gebied is gemaakt door ontginging van het veenmoeras en dus eigenlijk een cultuurgebied, waar heel veel natuur voorkomt.

2) Start bij de botenloods;

Voorstellen van de schipper. Deze kan dan vertellen wat de regels zijn aan boord. Je kan dit eventueel ook zelf doen als gids, overleg dit even met de schipper.

Vraag of er mensen al eerder mee zijn geweest en of ze uit de Zaanstreek komen.

Tijdens de excursie gebruik je de basis informatie van de Algemene Excursie!

Aangevuld met je eigen informatie die je kunt vertellen.

Weetjes over van smienten en andere overwinteraars

Smienten (fluiteend)

Ze overwinteren in het Wormer- en Jisperveld omdat ze hier gras, vocht en rust vinden.

Overdag rusten ze, 's nachts eten ze.

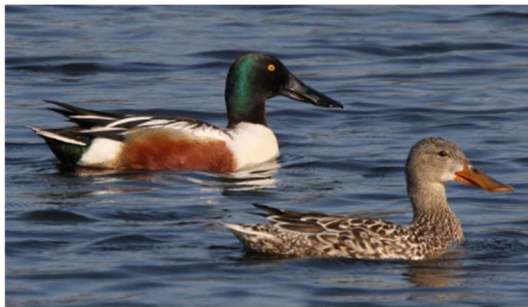
Herkenning:	Het mannetje van de smient is gemakkelijk van andere eenden te onderscheiden: hij is klein, heeft een rood/bruine kop met een roomgele vlek, een roze borst en een groot wit veld op beide vleugels. Het vrouwtje is voornamelijk bruin met gevlekte vleugels. Je herkent heel duidelijk het fluitende geluid van de smient (wieuw of uwieuw).
Afmeting:	45 à 51 cm, spanwijdte 75 à 86 cm.
Voortplanting:	Broedt mei - juni, globaal in Noordwest Siberië. In één legsel worden 7 à 8 eieren in 23 tot 25 dagen uitgebroed. Na 40 à 45 dagen zijn de jongen vliegklaar.
Voedsel:	Echte graseters in WJV, in de getijdegebieden van wadden eten ze kweldergras en zeekraal. Graseters hebben een snelle spijsvertering daarom hebben ze veel vocht nodig.
Vogeltrek:	Trekken bij koude naar de zuidelijkere landen. In oktober/november komen ze hier om te overwinteren.
Aantal:	Overwinteraars in geheel Nederland ongeveer 900.000 exemplaren.
WJV:	Beschermd via Natura 2000 als niet-broedvogel, Natura 2000-doel: 's winters 5.800 exemplaren. Vaak in de Tochtsloot van de Schaalsmeer

Wintertaling

Je kunt ze vinden in ondiepe en rustige sloten of plasdras gebieden.

- Herkenning:** Het mannetje van de wintertaling is het mooist: hij is klein, heeft een rood/bruine kop met een streep eroverheen, een groen gelaat met zwarte snavel, de grijze borst en wit met grijze vleugels met aan het einde een geel staartje . Het vrouwtje is voornamelijk bruin met gevlekte vleugels maar heeft groene zijflanken.
- Afmeting:** 34 tot 38 cm, spanwijdte 58 tot 64 cm.
- Voortplanting:** Broedt april tot juli. In één legsel worden 5 à 6 eieren uitgebroed in 23 à 25 dagen, en na 40 tot 45 dagen zijn de jongen vlieg klaar.
- Voedsel:** Via grondelen: wormen, zaden en insecten.
- Vogeltrek:** Noordelijk populaties trekken naar de koudere landen. Zuidelijke populaties trekken naar Middellandse Zee en/of Afrika.
- Aantal:** Overwinteraars in geheel Nederland ongeveer 90.000 exemplaren.
- WJV:** in 2022 één broedgeval.

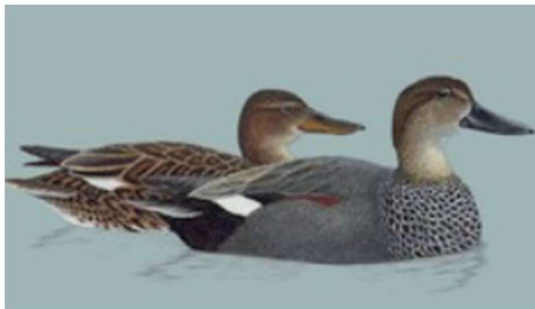

Slobeenden

Ze overwinteren soms in het Wormer- en Jisperveld maar trekken vaker naar Spanje of Italië.

- Herkenning:** Het mannetje van de slobeend lijkt een beetje op de gewone wilde eend maar heeft een witte borst en een platte snavel. Zijn buik en flanken zijn rood/bruin. Het vrouwtje is voornamelijk gespikkeld bruin met gevlekte vleugels en ook zij heeft een platte snavel.
- Afmeting:** 44 à 52 cm, spanwijdte 70 tot 85 cm.

- Voortplanting:** Broedt april – juni. In één legsel worden 7 à 10 eieren uitgebroed in 23 dagen. Slobeenden broeden in paartjes of losse groepen. Soms op slechts enkele meters afstand van elkaar. De slobeend is zeer plaatstrouw. 95% procent broedt zo mogelijk op dezelfde plaats als het jaar daarvoor. De slobeend broedt vaak in het perceel, niet in de slootkant. Ze maken hun nest op een beschutte plaats in dichte vegetatie. Het vrouwtje broedt, het mannetje waakt in de naburige sloot.
- Voedsel:** De buitenproportionele snavel van de slobeend, breed en sterk lepelvormig, wijst op een hoge specialisatiegraad als het gaat om voedsel zoeken. Dat betekent bij deze soort: filteren van water. De slobeend zuigt aan de snavelpunt water op en perst het er weer uit aan de basis, waarbij voedsel wordt opgevangen door de extra lange lamellen. Het voedsel bestaat uit plantaardig en vooral dierlijk plankton en verder slakjes, kreeftachtigen, insectenlarven, zaden en dergelijke.
- Vogeltrek:** In Europa verblijven slobeenden soms jaarrond op dezelfde plaats, maar deze soort trekt normaal gesproken naar Zuid-Europa of tropisch Afrika. De slobeend arriveert vanaf maart op de broedgronden en vertrekt daar weer tussen september en oktober.
- Aantal:** Overwinteraars in geheel Nederland ongeveer 25.000 exemplaren.
- WJV:** Beschermd via Natura 2000 als niet-broedvogel, Natura 2000-doel: 90 exemplaren.

Kraakeenden

Kraakeenden zijn nauw verwant aan de wilde eend en sterk toegenomen in Nederland.

- Herkenning:** Mannetjes hebben een bruine kop en een zwart achterlijf met lichtbruine staartpunt. De rest van het lichaam is grijs met een fijne tekening, wat het beste te zien is op de borst. De schouderveren zijn opvallend lang en beige van kleur en de snavel grijszwart. Vrouwtjes lijken sterk op de wilde eend. De witte spiegel, de witte buik en de oranje snavel vormen de belangrijkste kenmerken om vrouwtjes van wilde eenden te onderscheiden.
- Afmeting:** 46/56 cm, spanwijdte 84 à 95 cm.

- Voortplanting:** Start relatief laat in het jaar met broeden (mei – juli) en legt dan 8 tot 12 eieren. Broedt in een nest op de grond, goed verstopt tussen droog, dicht en kruidenrijk gras en bladeren. Vaak een eindje van het water af. Broedduur: 24 à 26 dagen. Broedt in paartjes of losse groepen. Het komt voor dat de eieren in het nest van een ander gelegd worden. De jongen kunnen na 45 à 50 dagen vliegen.
- Voedsel:** Krakeenden zijn vooral planteneters (bladen, stengels en zaden), maar enig dierlijk voedsel is hen niet vreemd. Vooral tijdens de wintermaanden vormen insecten en bijvoorbeeld weekdieren een rijke aanvulling op hun dieet.
- Aantal:** Overwinteraars in geheel Nederland ongeveer 120.000 exemplaren.
- WJV:** In 2022: 411 broedterritoria.

Ganzen zoals brandgans - Nijlgans - grauwe gans – grote Canadese gans

Deze soorten verblijven hier het gehele jaar.

Herkenning Brandgans: Wit gezicht met zwarte kop en borst, witte buik en zwartgrijze strepen overdwers op de vleugels

Nijlgans: Crème gezicht met oranje snavel en een donkerrood oog (bril). Vleugels zijn roodbruin.

Grauwe gans: Bruin gezicht met een oranje snavel, buik en vleugels ook gespikkeld en gestreept bruin maar een witte stuit en oranje poten.

Grote Canadese gans: Zwart gelaat met witte keel en zwarte hals, buik is wit. Vleugels zijn bruin gestreept.

Voortplanting: Alle soorten broeden in het Wormer- en Jisperveld.

Voedsel: Echte graseters en aangezien ze geen natuurlijke vijanden hebben komen ze hier veelvuldig voor. Boeren zijn niet blij met ze aangezien ze veel gras eten én ze bevuilen het gras met hun keutels, waardoor het gras (= voedsel voor koeien) minder smakelijk wordt.

Vogeltrek: Bij extreme winters willen ze nog wel naar het zuiden doortrekken maar inmiddels is dit al wat jaren geleden.

Watervogels zoals meerkoet - fuut - bergeend - aalscholver - waterhoentje

Herkenning Meerkoet: Zwarte ral soort met een witte streep op voorhoofd Fuut
Wit gelaat met rood oog en zwarte tooi op hoofd en spitse snavel.
Wangen zijn rood/bruin. Hij heeft witte borst en zwarte vleugels.
Bergeend: Man zwarte kop en rode neus (knobbel) en snavel. Lijf: zwart / bruin
en wit. Vrouw is gelijk aan man, maar heeft geen knobbel op snavel.
Aalscholver: Zwarte grote vogel met geel/witte wangen.
Waterhoentje: Zwarte ral met rode ogen en staat op hoge poten.

Voedsel: Behalve de aalscholver (vis) eten ze het gras of waterplanten.
Vogeltrek: Alle bovenstaande vogels verblijven hier het gehele jaar.
WJV: In 2022 broedterritoria: meerkoet 349, fuut 104, bergeend 81, aalscholver 0, en waterhoentje 109.

Wulpen

Vanaf de nazomer tot medio maart/april zijn er groepjes wulpen (een steltloper) in het WJV.

Herkenning: De wulp valt op door zijn grote lichtbruin getinte lichaam en zijn lange, naar beneden gebogen snavel.

Voortplanting: Nest een kuiltje in de grond, spaarzaam bekleed. Legtijd eind maart tot eind mei, in Noord-Europa tot begin juli. Een broedsel per jaar, meestal 3 à 4 eieren. Beide ouders broeden. Broedduur 27 à 29 dagen, jongen zijn nestvlinders en vlieg klaar na 32 à 38 dagen.

Voedsel: Wormen, geleedpotigen, kreeftachtigen, mollusken, bessen en zaden. Soms kleine vis, amfibieën, hagedissen, jonge vogels, muizen. Vooral regenwormen, insecten, insectenlarven en schelpdieren. Zoekt voedsel op het oog en op de tast: pikt, prikt en hooft met de snavel.

Vogeltrek: Trektijd begint al in juni (dat zijn de vogels waarvan het nest is mislukt).

De meeste Nederlandse broedvogels trekken weg naar Zuidwest-Europa en Engeland. Ze worden tussen juli en april afgelost door grote aantallen afkomstig uit een gebied tot ver in Rusland. In het najaar raakt bij ons het diepe binnenland leeg, terwijl de kustgebieden juist volstromen met wulpen. Buiten de broedtijd nemen de aantallen vanaf 1980 toe, met minder dan 5% per jaar

Aantal: Overwinteraars in geheel Nederland ongeveer 170.000 exemplaren.
WJV: in 2022 geen broedgevallen

Goudplevier

Goudplevieren zijn in Nederland vooral van september tot april te zien, wanneer grote aantallen neerstrijken op weilanden en akkers. Goudplevieren broeden niet meer in Nederland.

Herkenning: Vrij grote, stevige plevier. Goudbruin gespikkeld aan de bovenzijde, witte onder vleugels. Opvallend groot oog, korte snavel.

Afmeting: 25 à 28 cm, spanwijdte 67 à 76 cm.

Voortplanting: Broedt in het zuiden in (hoger gelegen) heide- en hoogveengebieden met kale grond en lage vegetatie. In het noorden ook op vlakke steenachtige bergtoppen (fjells), ook op toendra. Legtijd vanaf eind maart (zuiden) tot eind juli (noorden). Eén broedsel, meestal 4 eieren.

Broedduur: 27 à 31 dagen. Jongen zijn nestvlieders, vliegklaar na 25 à 42 dagen.

Voedsel: Vooral wormen (regenwormen) en allerlei ongewervelde dieren (insecten, spinnen). Op het wad vooral wormen. In broedgebied ook bessen. Is een echte oogjager; zoekt voedsel op de typische plevierenmanier: rennen, stilstaan, pikken enzovoort. In maanverlichte nachten foerageren ze ook 's nachts.

Vogeltrek: Broedgebieden worden geheel verlaten. Trekt vanaf augustus, maar vooral in oktober en november in breed front in zuidwestelijke richting, naar West- en Zuidwest-Europa en ook naar Zuid-Europa en zelfs Noord-Afrika. Onder invloed van vorst vindt ook later in het jaar nog trek plaats. Trekt zowel overdag als 's nachts. Terugtrek in maart en april.

Aantal: Overwinteraars in geheel Nederland ongeveer 130.000 exemplaren. Het laatste Nederlandse broedgeval dateert uit 1974, het voorlaatste uit 1937.

WJV: Soms grote groepen doortrekkers.

3) Terug in de Botenloods:

Bedank in de loods de gasten voor hun aandacht en de schipper.
Wijs de gasten nog op andere mogelijkheden voor excursies en vraag of ze in de Poelboerderij een enquête willen invullen.
Tevens krijgen ze daar nog een consumptie aangeboden.

Let op dat de Verrekijkers, dekens etc. weer op hun plek belanden.
Help de schipper met de zitkussens op te bergen.
Zet de microfooninstallatie op z'n plek in het kantoor en sluit hem aan op het lichtnet.

Einde.